

«DARIAH-ΑΤΤΙΚΗ Ανάπτυξη της ελληνικής ερευνητικής υποδομής για τις ανθρωπιστικές επιστήμες ΔΥΑΣ»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αθήνα, 26 Φεβρουαρίου 2015

Αξιότιμες κυρίες, Αξιότιμοι κύριοι,

Αισθανόμαστε την υποχρέωση να απαντήσουμε σε κάποιες απορίες που έχουν διατυπωθεί από ορισμένους φορείς ως προς τη σχέση της δράσης της ανάπτυξης του μητρώου φορέων και συλλογών, που υλοποιείται στο πλαίσιο του έργου «DARIAH-ΑΤΤΙΚΗ Ανάπτυξη της Ελληνικής Ερευνητικής Υποδομής για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες- ΔΥΑΣ» και για το οποίο ζητήσαμε τη συνδρομή σας, με άλλα έργα που υλοποιούνται ή που έχουν υλοποιηθεί κατά το παρελθόν.

Θα επιχειρήσουμε μια συνοπτική διάκριση τόσο των στόχων όσο και του περιεχομένου αφ' ενός του μητρώου που αναπτύσσει το ΔΥΑΣ και αφ'ετέρου των σημαντικότερων έργων που έχουν αναφερθεί κατά την επικοινωνία των συνεργατών μας με τους υπευθύνους των φορέων και των συλλογών:

Το **μητρώο του ΔΥΑΣ** αποτελεί εργαλείο για τη χρήση ερευνητών και εν γένει των μελετητών των ανθρωπιστικών σπουδών. Μέσα από αυτό ο χρήστης εντοπίζει και αντλεί πληροφορίες για συλλογές που τον ενδιαφέρουν, για το περιεχόμενό τους (αντικείμενο, χρονική κάλυψη, μέγεθος, είδος τεκμηρίων που τις απαρτίζουν, όρους πρόσβασης, στοιχεία επικοινωνίας και άλλα). Περιλαμβάνει και αναλογικές και ψηφιακές συλλογές. Δεν έχει πρόσβαση ούτε σε τεκμήρια μέσα από το μητρώο, ούτε στα μεταδεδομένα των τεκμηρίων. Γι πρόσβαση στις ανευρισκόμενες συλλογές ο χρήστης πρέπει να απευθυνθεί στους φορείς που τις κατέχουν. Από το μητρώο έχει σκόπιμα αποκλεισθεί η καταχώριση συλλογών εντύπων, διότι γι' αυτές υπάρχουν άλλα εξειδικευμένα εργαλεία.

Η **Ανέμη** (<http://anemi.lib.uoc.gr/>) αποτελεί συλλογή βιβλιογραφικών πληροφοριών, και ψηφιοποιημένων εντύπων.

Το **Ευρετήριο Ελληνικών Ψηφιακών Πηγών** (<http://www.lis.upatras.gr/greek-e-resources/>) αποτελεί εθνικό σημείο αναφοράς για το σύνολο των ελληνικών ψηφιακών συλλογών και πηγών πληροφόρησης. Υπό αυτήν την έννοια υπάρχει μερική επικάλυψη στόχων μεταξύ του Ευρετηρίου και του Μητρώου του ΔΥΑΣ. Ωστόσο, η χρήση των δύο εργαλείων είναι εντελώς διαφορετική. Στο πρώτο καταχωρίζονται οι εξής κατηγορίες συλλογών:

1. Βάσεις βιβλιογραφικών δεδομένων

1.1 Κατάλογοι βιβλιοθηκών

1.2 Βιβλιογραφίες: Συλλογές βιβλιογραφικών δεδομένων βιβλίων, μονογραφιών κλπ.

1.3 Άρθρα Περιοδικών Εκδόσεων: Συλλογές βιβλιογραφικών δεδομένων άρθρων περιοδικών, εφημερίδων κλπ.

2. Ψηφιακές συλλογές (Βάσεις πλήρους κειμένου)

2.1 Αρχεία Περιοδικών Εκδόσεων: Πλήρεις ή/και συστηματικά οργανωμένες συλλογές άρθρων παλαιών τευχών πάσης φύσεως περιοδικών εκδόσεων (περιοδικά, εφημερίδες κλπ) ενεργών ή μη.

2.2 Συλλογές Βιβλίων, κειμένων, άρθρων: Κάθε συλλογή ψηφιακών τεκμηρίων που αναφέρονται σε βιβλία, μονογραφίες και πάσης φύσεως μεμονωμένα κείμενα και άρθρα.

2.3 Συλλογές εικόνων & πολυμεσικού υλικού: Κάθε είδους συλλογή ψηφιακών τεκμηρίων που αναφέρονται σε εικόνες (φωτογραφίες, απεικονίσεις έργων τέχνης κλπ), αρχεία ήχου, βίντεο κ.ά.

3. Ιδρυματικά αποθετήρια

3.1 Γκρίζα Βιβλιογραφία: Διπλωματικές & Μεταπτυχιακές εργασίες, Διδακτορικές Διατριβές και πάσης φύσεως επιστημονικά κείμενα (αναφορές κλπ) ενός οργανισμού.

3.2 Δημοσιεύσεις: Δημοσιεύσεις των μελών του οργανισμού με περιορισμένη ή ελεύθερη πρόσβαση στο πλήρες κείμενο αναλόγως των πνευματικών δικαιωμάτων.

3.3 Εκπαιδευτικό Υλικό

3.4 Αρχειακό Υλικό: Κάθε άλλου είδους τεκμήριο (διοικητικά έγγραφα, φωτογραφίες κλπ) του οργανισμού

4. Ηλεκτρονικά Περιοδικά

Καλύπτει δηλαδή πολύ ευρύτερο πεδίο πηγών πληροφόρησης με πολύ μεγαλύτερη πολυμορφία. Η μόνη επικάλυψη με το μητρώο του ΔΥΑΣ αφορά τις ενότητες 2.3 και 3.4. Ωστόσο σε αυτές τις ειδικές περιπτώσεις παρέχονται σημαντικά λιγότερες πληροφορίες για τον ερευνητή, πληροφορίες προσβάσιμες από το διαδικτυακό τόπο του φορέα.

Ερωτηματολόγιο του Υπουργείου Παιδείας

Στο πλαίσιο έργου με τίτλο «Εκπόνηση Μελέτης καταγραφής των φορέων, ανίχνευσης και αποτύπωσης του ψηφιακού υλικού, το οποίο παρήχθη στο πλαίσιο της υλοποίησης έργων ψηφιοποίησης και ανάδειξης πολιτιστικού και ιστορικού αποθέματος» (Προσκλήσεις 65,172, 161, 57, 152 του ΕΠ ΚτΠ του Γ' ΚΠΣ) ζητήθηκε από τους φορείς που υλοποίησαν έργα στο πλαίσιο των εν λόγω προσκλήσεων να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο

Η μελέτη αυτή αφορά μόνο έργα ψηφιοποίησης και μόνο όσα παρήχθησαν στο πλαίσιο συγκεκριμένων χρηματοδοτικών πρωτοβουλιών του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, οι δε πληροφορίες που συλλέγονται μέσω του ερωτηματολογίου στοχεύουν στην ανάδειξη της εκπαιδευτικής διάστασης του ψηφιακού περιεχομένου.

Και το κυριότερο, από την εγκύκλιο του Υπουργείου προς τους φορείς ότι η καταγραφή δεν γίνεται για τη χρήση των φορέων και της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας, αλλά για να αποτελέσει τη βάση της μελέτης η οποία θα αξιοποιηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, με στόχο να “συμβάλει στην παιδαγωγική αξιοποίηση του ψηφιακού πολιτιστικού υλικού της χώρας”.

Το **Michael**, και η συνέχειά του, το **Michael plus**, (<http://www.michael-culture.gr>), είναι η πρωτοβουλία με τη μεγαλύτερη συνάφεια προς το μητρώο συλλογών του ΔΥΑΣ.

Στην Ελλάδα, το Michael αποσκοπεί στη δημιουργία ενός συγκεντρωτικού καταλόγου ψηφιακών συλλογών του ελληνικού πολιτιστικού αποθέματος. Όπως και το μητρώο του ΔΥΑΣ, «δεν επεμβαίνει στη δομή του διαδικτυακού τόπου ή των ψηφιακών συλλογών του κάθε φορέα, ούτε στοχεύει στην επαναδημιουργία μίας βάσης δεδομένων ψηφιακών αντικειμένων.» Απλά περιγράφει τις ψηφιακές συλλογές του κάθε φορέα.

Υπήρξε μία πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας προκειμένου το Michael να «αποτελέσει τη βάση για την δημιουργία ενός εθνικού πολιτιστικού δικτύου που θα παρέχει πρόσβαση σε αυτό τον πλούτο των ψηφιακών πολιτιστικών συλλογών, και θα συμβάλλει στην προβολή των αποτελεσμάτων των έργων σε εθνικό και κατ' επέκταση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.» Με άλλα λόγια, οι 117 συλλογές που εμπεριέχει είναι ψηφιακές συλλογές που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο συγκεκριμένων προσκλήσεων της ΚτΠ και ειδικότερα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η βασικότερη, ωστόσο, διαφορά προς το μητρώο του ΔΥΑΣ δεν έγκειται στη χρονική διάρκεια της ελληνικής πρωτοβουλίας του Michael, αλλά στο γεγονός ότι το Michael ως εθνική πολιτιστική διαδικτυακή πύλη αφορά την πρόσβαση μόνο στις ψηφιακές συλλογές. Με αυτήν τη λογική, συλλογές οι οποίες δεν είναι ψηφιοποιημένες,

έχουν όμως “ψηφιακό αποτύπωμα” μέσω ενός ψηφιακού καταλόγου για παράδειγμα, δεν περιλαμβάνονται στο Michael. Αντίθετα, για το μητρώο του ΔΥΑΣ γίνεται μία εις βάθος έρευνα για την ταυτοποίηση συλλογών που ενδιαφέρουν τους ερευνητές των ανθρωπιστικών επιστημών, είτε πρόκειται για ψηφιοποιημένες είτε για φυσικές συλλογές- συλλογές που στην πλειονότητά τους δεν πρόκειται να ψηφιοποιηθούν στο ορατό μέλλον.

Κοντολογίς, οι δύο πρωτοβουλίες λειτουργούν συμπληρωματικά. Δεδομένου δε ότι και οι δύο στοχεύουν στη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων τους, καθίσταται δυνατή η διασύνδεσή τους σε ένα πολυγλωσσικό ευρωπαϊκό πολιτιστικό περιβάλλον.

Η **Europeana** (www.europeana.eu) είναι αναμφίβολα η μεγαλύτερη και δυναμικότερα αναπτυσσόμενη πύλη προβολής ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος της Ευρώπης. Αλλά η στόχευσή της είναι διαφορετική από εκείνη του μητρώου του ΔΥΑΣ. Η Europeana αποτελεί την κατ'εξοχήν ψηφιακή πύλη εισόδου και διαμοιρασμού του ευρωπαϊκού πολιτιστικού αποθέματος. Η προβολή του ψηφιακού πόρου και η περιγραφή του γίνονται αποκλειστικά σε επίπεδο τεκμηρίου, δεν αναφέρεται η συλλογή στην οποία ανήκει αυτός, αλλά μόνο ο φορέας που τον φιλοξενεί.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στην Europeana και το μητρώο του ΔΥΑΣ είναι ότι η πρώτη είναι μία συλλογή ψηφιακών αντικειμένων, ενώ η δεύτερη είναι ένας κατάλογος συλλογών, ο οποίος περιλαμβάνει ισότιμα και φυσικές και ψηφιακές συλλογές.

Τέλος δύο παρατηρήσεις που αφορούν τα λειτουργικά πλεονεκτήματα της μεθοδολογικής προσέγγισης που υιοθετείται στο μητρώο του ΔΥΑΣ:

1. Ως προς τα έργα που αποτελούν καταλόγους συλλογών, έχει σημασία να τονισθεί ότι για το μητρώο του ΔΥΑΣ ψηφιακές και φυσικές συλλογές αντιμετωπίζονται ως ισότιμο και κοινό πληροφοριακό απόθεμα: Αν ο ερευνητής περιορίσει την πρόσβασή του μόνο στις ψηφιακές συλλογές και αγνοήσει τις φυσικές, δεν είναι δυνατόν να ολοκληρώσει με αξιόπιστο τρόπο την έρευνα στο γνωστικό του πεδίο. Με αυτήν την έννοια, η πρωτοβουλία του ΔΥΑΣ, αποτελεί εκτός των άλλων, συνέχεια ανάλογων πρωτοβουλιών του παρελθόντος από φορείς, όπως ήταν για παράδειγμα στο χώρο των αρχειακών συλλογών η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο.
2. Ως προς τις πρωτοβουλίες που δίνουν πληροφορίες για ή ακόμα και πρόσβαση στο ίδιο το ψηφιακό τεκμήριο, πρέπει να ληφθεί υπόψη η δυσπιστία που εξακολουθεί συχνά να διακατέχει τον κάτοχο μιας συλλογής να δώσει την απαιτούμενη πρόσβαση. Η διαβεβαίωση ότι η παρεχόμενη πληροφορία επ' ουδενί αφορά το ίδιο το τεκμήριο ενθαρρύνει και αυτούς τους

«DARIAH-ΑΤΤΙΚΗ Ανάπτυξη της ελληνικής ερευνητικής υποδομής για τις ανθρωπιστικές επιστήμες ΔΥΑΣ»

φορείς/συλλέκτες να προβάλλουν τις συλλογές τους προς την ερευνητική κοινότητα.

Ελπίζουμε ότι με τις διευκρινίσεις αυτές γίνεται κατανοητή η διάκριση του μητρώου του ΔΥΑΣ από τις άλλες πρωτοβουλίες. Πιστεύουμε ότι η καθεμιά από τις πρωτοβουλίες αυτές είναι μοναδική διότι καλύπτει μία διακριτή ανάγκη και ότι με τη συνδρομή των φορέων στους οποίους απευθύνονται θα προσφέρουν στην επιστήμη, την παιδεία, τον πολιτισμό και το κοινωνικό σύνολο.

Η υπεύθυνη του φορέα συντονιστή του δικτύου

Ελένη Γαρδίκια - Κατσιαδάκη

Διευθύνουσα του Κέντρου Ερεύνης της Ιστορίας
του Νεωτέρου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών